

Iznevjerene nade: od miljenika do prognanika

Na 412 stranica dr. Trogrlić kroz četiri poglavlja sistematski i opširno iznosi po prvi put sve činjenice, ali i imena i sudionike događaja koji su bili ili dio represivnog aparata ili stradalnici

PULA - U prepunoj dvorani Instituta društvenih znanosti Ivo Pilar - Područnog centra u Puli predstavljena je povijesna monografija - udžbenik "Represija jugoslavenskog komunističkog režima prema Katoličkoj crkvi u Istri 1945. - 1971." dr. Stipana Trogrlića, ujedno i voditelja ovog Instituta, koji je uz Državni arhiv i sunakladnik ovog izdanja. Na 412 stranica dr. Trogrlić kroz četiri poglavlja: Državna politika "mrkve i batine" prema crkvi u Istri 1945. - '47.; Izgradnja sustava represije 1947. - '52.; Funkcioniranje sustava represije 1952. - '60. i Iznevjerene nade i očekivanja 1960. - '71. sistematski i opširno po prvi put iznosi sve činjenice, ali i imena i sudionike događaja koji su bili ili dio represivnog aparata, ili pak stradalnici.

Socijalno osviješteno svećenstvo

Naravno, prvo pada napamet ono što sugerira i sama slika s naslovnice - župna crkva u Lanišću - okrutna smrt "krvave Krizme" u Lanišću i ubojstvo danas blaženika Miroslava Bulešića. To je posebno naglasio urednik knjige dr. Josip Grbac s Teološkog fakulteta u Rijeci iznoseći žalje-nje što se knjiga nije pojavila prije čina proglašenja Miroslava Bulešića svetim. Naime, posljedice toga čina u Lanišću dugo su opterećivale ne

samo Istru kao društvo u cjelini, već i Crkvu prema kojoj se represija pojačavala i smanjivala po direktivama i sveukupnim promjenama u režimu, što posebno obrađuje dr. Trogrlić ne samo s vjerskog, već i s društvenog, političkog i gospodarskog stanja.

Grbac posebno naglašava da ni danas mnogima u javnosti, ali i u samoj crkvi, nije jasna ta veza istarskog svećenstva koje je i usprkos režimu bilo u dobroj vjeri "suradnik" odgovoran prije svega prema očuvanju nacionalnog identiteta Istrana, Hrvata. Sve je to kulminiralo posebno u borbi za slobodom i konačnim sjedinjenjem s braćom u Hrvatskoj, ali i na Pariškoj konferenciji '47., a tu je i važna uloga mon. Bože Milanovića (dr. Trogrlić je također i autor do sada najopširnije monografije o njemu). Doc. Dr. Marko Medved također s Teološkog fakulteta u Rijeci i recenzent knjige tu povlači veze s utjecajem biskupa Jurja Dobrile i svećenstva koje je predvođeno njime bilo itekako socijalno osviješteno pa su se te "lijeve" ideje i svijest kasnije pokazale presudnim za povijest i sudbinu Istre.

S mnoštvom činjenica i njihovom povezanošću u ključnim momentima koji su bili presudni u odnosu prema Crkvi, autor ne prepričava do-

Elvis Orbanić, Josip Grbac, Marko Medved i Stipan Trogrlić na pulskom predstavljanju knjige

gađaje, već im daje sadržaj u koji je nemoguće sumnjati, ali istovremeno niti ne osuđuje niti opravdava bilo koji događaj ili protagonistu. Pa tako ni ubojicu blaženog Bulešića, kao ni zaveden i podboden narod, iako u toj represiji, kao i u agrarnoj reformi u kojoj je Crkvi oduzeta imovina kako bi ju se osiromašilo i pasiviziralo, leži dio kasnije sveopće ateizacije društva.

Dovoljno je samo istaći neke od naslova spomenutih poglavlja: Zastrasivanje i prijetnje svećenicima zbog izdajničke politike; Biskupi Santini

i Radossi na udaru vlasti; Sudski proces protiv franjevacu u samostanu sv. Antun u Puli; Benediktinci iz Dajle na optuženičkoj klupi; Uhićenja i istražni postupci nakon Krizme; Akcija Crkve protiv agrarne reforme; Prozivke biskupa Nežića; Sudski procesi i presude svećenicima (jedan od takvih je Atilije Krajcar koji je bio i nazočan); Zatvorenički dani Sjepana Ceka; Problemi s podjelom sakramenta Ženidbe i Krštenja; Zatvaranja bogoslovije, sjemeništa i gimnazije; Crkva i proboj tunela kroz Učku i Zabrana Istarske Da-

nice za 1972. (u kojoj se i Glas Istre našao kao važan alibi optuženima)...

Knjiga kao poticaj za istraživanje

Zahvaljujući se nazočnicima, te predstavljajući i suradnicima, dr. Stipan Trogrlić još je jednom naglasio da je on svoj zadatak kao znanstvenik ispunio, a da će cilj biti ispunjen tek onog trena kada netko bude potaknut ovom knjigom da nastavi daljnje istraživanje, ali i ako dode do sukoba novih činjenica i polemičkih rasprava

koje će tako u potpunosti rasvijetliti sve strane jedne povijesne etape u životu Istre.

Primjerke knjige uručio je glavnom vikaru Biskupije po-rečke i pulske mon. Vilimu Grbcu, svećeniku i uzniku Atiliju Krajcaru, Pulskom sjemeništu i Gradskoj čitaonici i knjižnici Pula, a u ime nakladnika Državnog arhiva u Pazinu, ravnatelj Elvis Orbanić predstavio je bogat bibliografski rad i ostvarenje dr. Trogrlića, od rodnih Studenaca, učiteljevanja u pulskim školama i na Sveučilištu te na Institutu Ivo Pilar.

Mate ČURIĆ